

บทที่ 4

ผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่องการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินงานของหน่วยงานราชการต่อชุมชนภายใต้โครงการพัฒนาตามดัชนีชี้วัดความสุข ได้แบ่งการเก็บข้อมูล เป็น 2 ส่วน คือ การใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากชาวบ้านกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ผู้นำหรือแกนนำหลักของชุมชน โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย
  - 1) หมู่บ้านนาออก
  - 2) หมู่บ้านห่างทางหลวง
  - 3) หมู่บ้านผาสุก
  - 4) หมู่บ้านสบมาง
  - 5) หมู่บ้านห้วยล้อม
  - 6) หมู่บ้านห้วยลอย
2. ภาพรวมชุมชนในเขตตำบลภูฟ้า อำเภอป่อเกลือ จังหวัดน่าน
3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้นำชุมชน นำเสนอโดยใช้วิธีพรรณนา
  - 1) หมู่บ้านนาออก
  - 2) หมู่บ้านห่างทางหลวง
  - 3) หมู่บ้านผาสุก
  - 4) หมู่บ้านสบมาง
  - 5) หมู่บ้านห้วยล้อม
  - 6) หมู่บ้านห้วยลอย

1. แบบสอบถามชุมชนในพื้นที่ตำบลภูฟ้า อำเภอป่อเกลือ จังหวัดน่าน

ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลภูฟ้า อำเภอป่อเกลือ จังหวัดน่าน ได้วิเคราะห์ข้อมูลเรียงลำดับตามหมู่บ้านได้ดังนี้

1) หมู่บ้านนาออก

จากการเก็บตัวอย่าง 20 หลังคาเรือน โดยกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 55 เพศหญิงร้อยละ 45 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 30 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40-49 ปี รองลงมาร้อยละ 20 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 และช่วงอายุ 60-69 ปี ร้อยละ 15 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 50-59 ปี มีเพียงร้อยละ 5 ที่อยู่ในช่วงอายุ 20-29

ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านนากอก แสดงดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของหมู่บ้านนากอก

ดัชนีชี้วัด	ค่าเฉลี่ย
ความพึงพอใจด้านครอบครัว	5.90
ความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจ	5.65
ความพึงพอใจด้านสังคมและชุมชน	3.25
ความพึงพอใจด้านสุขอนามัย	4.20
ความพึงพอใจด้านการศึกษา	3.25
ความพึงพอใจด้านทรัพยากร	2.65
ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรม	3.10

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินชีวิต โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับด้านครอบครัวและเศรษฐกิจตามลำดับ และให้ความสำคัญด้านทรัพยากรน้อยที่สุด

สำหรับด้านทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบ้านนากอกนั้น ค่าความพึงพอใจมากที่สุดมีระดับที่ใกล้เคียงกัน คือ ด้านวัฒนธรรม ด้านทรัพยากร ด้านสังคมและชุมชน ด้านการศึกษา และด้านสุขอนามัย ส่วนระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดได้แก่ด้านเศรษฐกิจ แต่เมื่อดูจากระดับความพึงพอใจ พบว่า แต่ละด้านอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดและมาก ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านนากอก

ดัชนีชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครอบครัว	6.924	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	5.790	มาก
ด้านสังคมและชุมชน	7.420	มากที่สุด
ด้านสุขอนามัย	7.225	มากที่สุด
ด้านการศึกษา	7.270	มากที่สุด
ด้านทรัพยากร	7.470	มากที่สุด
ด้านวัฒนธรรม	7.560	มากที่สุด

อย่างไรก็ดี จากการทำงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง คณะทำงานพบว่าหมู่บ้านมีลักษณะทางกายภาพที่ดี คือ มีสำนักงานสาธารณสุขอยู่ในหมู่บ้าน มีพื้นที่ทำนาค้ำอยู่ใกล้บริเวณหมู่บ้าน ป่าและทรัพยากรธรรมชาติอยู่ใกล้หมู่บ้าน มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนเพื่อเข้าร่วม

โครงการต่างๆ ทั้งในระดับตำบลและอำเภออย่างสม่ำเสมอ มีสำนักสงฆ์ในเขตหมู่บ้าน รวมไปถึงการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้หมู่บ้านนาอกมีระดับความพึงพอใจในด้านต่างๆ สูง

2) หมู่บ้านห่างทางหลวง

จากกลุ่มตัวอย่าง 37 ครัวเรือน แบ่งเป็นเพศหญิงร้อยละ 54 เพศชายร้อยละ 46 เมื่อจำแนกตามอายุพบว่าร้อยละ 37 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40-49 ปี รองลงมาร้อยละ 33 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี มีเพียงร้อยละ 10 อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี ช่วงอายุ 60-69 ปี และ 70-79 ปี

ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านห่างทางหลวง แสดงดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของหมู่บ้านห่างทางหลวง

ดัชนีชี้วัด	Mean
ความพึงพอใจด้านครอบครัว	6.100
ความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจ	5.189
ความพึงพอใจด้านสังคมและชุมชน	3.432
ความพึงพอใจด้านสุขอนามัย	4.378
ความพึงพอใจด้านการศึกษา	4.108
ความพึงพอใจด้านทรัพยากร	2.486
ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรม	2.135

ตารางที่ 4.3 แสดงการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งชุมชนบ้านห่างทางหลวงให้ความสำคัญด้านครอบครัวสูงที่สุด รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด

ในด้านระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านห่างทางหลวง พบว่าค่าความพึงพอใจมากที่สุดมีระดับใกล้เคียงกัน คือ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมและชุมชน และด้านเศรษฐกิจ ส่วนระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดได้แก่ด้านเศรษฐกิจ โดยมีระดับความพึงพอใจในระดับปานกลาง แสดงดังตาราง 4.4

ตารางที่ 4.4 ระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านห่างทางหลวง

ดัชนีชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครอบครัว	6.682	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	5.103	ปานกลาง
ด้านสังคมและชุมชน	7.157	มากที่สุด
ด้านสุขอนามัย	7.088	มากที่สุด
ด้านการศึกษา	6.692	มาก
ด้านทรัพยากร	6.486	มาก
ด้านวัฒนธรรม	7.254	มากที่สุด

สำหรับหมู่บ้านห่างทางหลวง มีเกษตรกรบางส่วนมีที่ดินอยู่ในพื้นที่ของศูนย์ภูฟ้าพัฒนา และได้รับการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ด้านเกษตรเป็นอย่างดี ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มเพาะเห็ดเพื่อบริโภคและจำหน่าย โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยทหารพัฒนาเคลื่อนที่ 31 กรมทหารพัฒนา มีกลุ่มเยาวชนที่เข้มแข็งช่วยเหลืองานในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี มีวัดและโบสถ์อย่างละแห่งในพื้นที่ มีโรงเรียนชั้นประถมและศูนย์เด็กเล็กในหมู่บ้านที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กในชุมชน

3) หมู่บ้านผาสุก

จากกลุ่มตัวอย่าง 30 ครัวเรือน แบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 53 เพศหญิงร้อยละ 47 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 23 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40-49 ปี รองลงมา ร้อยละ 19 อยู่ในช่วงอายุ 10-19 ปี และช่วงอายุ 20-29 ปี ร้อยละ 14 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 10 อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี และช่วงอายุ 60-69 ปี มีเพียงร้อยละ 5 อยู่ในช่วงอายุ 70-79 ปี

ในด้านการจัดลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านผาสุก พบว่า ชุมชนผาสุกให้ความสำคัญด้านครอบครัวและด้านเศรษฐกิจมากที่สุดตามลำดับ โดยให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.5 ลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของหมู่บ้านผาสุก

ดัชนีชี้วัด	ค่าเฉลี่ย
ความพึงพอใจด้านครอบครัว	5.708
ความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจ	5.208
ความพึงพอใจด้านสังคมและชุมชน	3.583
ความพึงพอใจด้านสุขอนามัย	3.500
ความพึงพอใจด้านการศึกษา	4.333
ความพึงพอใจด้านทรัพยากร	3.083
ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรม	2.583

สำหรับทัศนะของกลุ่มตัวอย่างต่อระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านผาสุก พบว่า ความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตนั้นมีระดับใกล้เคียงกัน คือ ด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมและชุมชน ด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษาและด้านทรัพยากร ตามลำดับ โดยด้านที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านเศรษฐกิจ และชาวบ้านมีระดับความพึงพอใจในระดับสูงสุดในด้านวัฒนธรรมเพียงด้านเดียว

ตารางที่ 4.6 ระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านผาสุก

ดัชนีชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครอบครัว	6.283	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	4.677	ปานกลาง
ด้านสังคมและชุมชน	6.900	มาก
ด้านสุขอนามัย	6.833	มาก
ด้านการศึกษา	6.773	มาก
ด้านทรัพยากร	6.587	มาก
ด้านวัฒนธรรม	7.193	มากที่สุด

นอกจากนี้ หมู่บ้านผาสุกมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีลำธารหลังหมู่บ้าน ไหล่กับพื้นที่นาในช่วงฤดูหนาว และจะมีการแข่งขันเรื่องประเพณีเป็นประจำทุกปี พื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งอาหารและเชื้อเพลิง พื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ มีหน่วยงานภาคเกษตรที่ช่วยส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง มีกลุ่มเยาวชนที่รวมตัวกันทำงาน มีโบสถ์คริสต์ และสำนักสงฆ์อย่างละแห่งเป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ชาวบ้านบางคนได้ส่งลูกไปบวชเรียนที่อำเภอแม่จริม ทำให้สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูไปได้ มีหมอสุนไพรมีความรู้เรื่องยาสมุนไพรและสามารถฝังเข็มได้ รวมไปถึง ชาวบ้านบางคนใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการหาเลี้ยงชีพ เช่นการขายของป่า การหาตัว การหาปลาเป็น

อาหาร และอยู่ใกล้กับสำนักงานพัฒนาเพื่อความมั่นคง 9 (พมพ.9) ที่เป็นแหล่งจ้างแรงงาน ทำให้สามารถเพิ่มรายได้มาเลี้ยงครอบครัว

4) หมู่บ้านสบมาง

จากกลุ่มตัวอย่าง 20 ครัวเรือน แบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 70 เพศหญิงร้อยละ 30 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุของกลุ่มประชากรบ้านสบมาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 35 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 40-49 ปี รองลงมาร้อยละ 30 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 15 อยู่ในช่วงอายุ 10-19 ปี มีเพียงร้อยละ 10 อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี และช่วงอายุ 60-69 ปี

ในด้านทัศนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านสบมาง พบว่า คนในชุมชนให้ความสำคัญกับด้านครอบครัวมากที่สุดโดยมีด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขอนามัยและด้านสังคมและชุมชนมีลำดับความสำคัญใกล้เคียงกัน โดยให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.7 ลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของหมู่บ้านสบมาง

ดัชนีชีวิต	Mean
ความพึงพอใจด้านครอบครัว	6.100
ความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจ	4.650
ความพึงพอใจด้านสังคมและชุมชน	4.100
ความพึงพอใจด้านสุขอนามัย	4.500
ความพึงพอใจด้านการศึกษา	3.700
ความพึงพอใจด้านทรัพยากร	2.800
ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรม	2.135

ในด้านทัศนะของคนในชุมชนต่อระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต พบว่าระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตมีระดับใกล้เคียงกัน คือระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านสังคมและชุมชน ด้านวัฒนธรรม ด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษาและด้านทรัพยากรตามลำดับ ส่วนระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดเมื่อเทียบกันแล้ว คือ ด้านเศรษฐกิจ แต่ก็มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก

ตารางที่ 4.8 ระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านสบมาง

ดัชนีชีวิต	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครอบครัว	6.550	มากที่สุด
ด้านเศรษฐกิจ	5.110	มาก
ด้านสังคมและชุมชน	7.375	มากที่สุด
ด้านสุขอนามัย	7.300	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ด้านการศึกษา	7.280	มากที่สุด
ด้านทรัพยากร	7.015	มากที่สุด
ด้านวัฒนธรรม	7.320	มากที่สุด

จะเห็นว่า ระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของชุมชนหมู่บ้านสบมางมีเพียงสองระดับคือ มากที่สุดและมาก เนื่องจากหมู่บ้านสบมางมีปัจจัยเกื้อหนุนหลายปัจจัยที่ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจอยู่ในด้านดี เช่น ด้านชุมชนและสังคม หมู่บ้านมีผู้นำทางกฎหมายคือนายกองค้การบริหารส่วนตำบล และกำนันตำบลภูฟ้าอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน การพัฒนาจึงอยู่ในระดับต้นๆ ของตำบล มีคณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็ง สามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ มีกลุ่มเยาวชนที่ทำงานให้หมู่บ้าน และสร้างเป็นเครือข่ายที่แข็งแรงระหว่างเยาวชนที่อยู่ในหมู่บ้านกับที่ออกไปภายนอกหมู่บ้าน ด้านวัฒนธรรม หมู่บ้านมีการสืบสานธรรมโดยผ่านการเข้าโบสถ์คริสต์ในวันอาทิตย์ สำหรับด้านสุขอนามัย หมู่บ้านมีสถานีอนามัย มีเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกตลอดเวลา 1 คน ด้านการศึกษา หมู่บ้านสบมางมีโรงเรียนที่ขยายโอกาส 1 แห่งสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมต้น และอาจเป็นปัจจัยเชิงบวกที่ส่งผลให้มีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

5) หมู่บ้านห้วยล้อม

จากกลุ่มตัวอย่าง 28 หลังคาเรือนแบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 68 เพศหญิงร้อยละ 32 เมื่อจำแนกตามอายุของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 42 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 20-29 ปี รองลงมาร้อยละ 18 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี ร้อยละ 14 อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 11 อยู่ในช่วงอายุ 40-49 ปีและช่วงอายุ 60-69 ปี โดยมีเพียงร้อยละ 4 อยู่ในช่วงอายุ 10-19 ปี

สำหรับทัศนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านห้วยล้อม พบว่า ชุมชนบ้านห้วยล้อมให้ความสำคัญกับด้านครอบครัวมากที่สุด รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษาและด้านสุขอนามัยมีลำดับความสำคัญใกล้เคียงกัน โดยให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.9 ลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของหมู่บ้านห้วยล้อม

ดัชนีชี้วัด	ค่าเฉลี่ย
ความพึงพอใจด้านครอบครัว	5.786
ความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจ	5.071
ความพึงพอใจด้านสังคมและชุมชน	3.036
ความพึงพอใจด้านสุขอนามัย	4.000
ความพึงพอใจด้านการศึกษา	4.036
ความพึงพอใจด้านทรัพยากร	3.250
ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรม	2.643

ในด้านทัศนะของกลุ่มตัวอย่างต่อระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านห้วยล้อม พบว่า ระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตนั้น มีระดับใกล้เคียงกันมาก ทั้งในด้านสุขอนามัย ด้านสังคมและชุมชน ด้านการศึกษา ด้านทรัพยากร ด้านวัฒนธรรมและด้านครอบครัว ตามลำดับ โดยมีระดับความพึงพอใจในระดับมาก และมีความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจน้อยที่สุด ซึ่งมีระดับความพึงพอใจปานกลาง

ตารางที่ 4.10 ระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านห้วยล้อม

ดัชนีชี้วัด	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครอบครัว	6.607	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	4.486	ปานกลาง
ด้านสังคมและชุมชน	6.829	มาก
ด้านสุขอนามัย	6.848	มาก
ด้านการศึกษา	6.814	มาก
ด้านทรัพยากร	6.700	มาก
ด้านวัฒนธรรม	6.686	มาก

จะเห็นได้ว่าหมู่บ้านห้วยล้อมมีระดับความพึงพอใจในระดับมากและปานกลางเท่านั้น จากการสังเกตพบว่า อาจมีปัจจัยที่มีผลต่อระดับความพึงพอใจของหมู่บ้านดังนี้คือ ชาวบ้านส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์ มีโบสถ์คริสต์ ประจำหมู่บ้าน 2 แห่ง และทุกวันอาทิตย์จะมีการจัดกิจกรรมในโบสถ์ ทุกประเพณีสำคัญของชาวคริสต์ก็จะมีการจัดกิจกรรม เช่นวันคริสต์มาส นอกจากนี้ยังมีการมอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง เช่น ทุน CCF ทุนศุภนิมิต ชาวบ้านบางส่วนประกอบอาชีพนำเที่ยวในบริษัทท่องเที่ยว นำคนล่องแพไปตามลำน้ำ หมู่บ้านห้วยล้อมมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านบางส่วนนำเนื้อสัตว์ป่ามาขายในหมู่บ้านหาเลี้ยงชีพ

6) หมู่บ้านห้วยลอย

จากกลุ่มตัวอย่าง 21 หลังคาเรือน แบ่งเป็นเพศหญิงร้อยละ 67 เพศชายร้อยละ 33 เมื่อจำแนกตามช่วงอายุ กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 33 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30-39 ปี รองลงมา ร้อยละ 19 อยู่ในช่วงอายุ 50-59 ปี ร้อยละ 14 อยู่ในช่วงอายุ 20-29 ปี และช่วงอายุ 40-49 ปี ร้อยละ 10 อยู่ในช่วงอายุ 70-79 ปี โดยมีเพียงร้อยละ 5 อยู่ในช่วงอายุ 10-19 ปี และช่วงอายุ 60-69 ปี

ในด้านทัศนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านห้วยลอย พบว่า ชุมชนห้วยลอยให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจมากที่สุด รองลงมาคือด้านครอบครัว ด้านสุขอนามัย และด้านการศึกษา มีค่าใกล้เคียงกัน โดยให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.11 ลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของหมู่บ้านห้วยลอย

ดัชนีชี้วัด	Mean
ความพึงพอใจด้านครอบครัว	5.286
ความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจ	5.714
ความพึงพอใจด้านสังคมและชุมชน	2.905
ความพึงพอใจด้านสุขอนามัย	4.333
ความพึงพอใจด้านการศึกษา	4.190
ความพึงพอใจด้านทรัพยากร	3.476
ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรม	2.095

ตารางที่ 4.12 ระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านห้วยลอย

ดัชนีชี้วัด	ค่า Mean	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครอบครัว	7.289	มากที่สุด
ด้านเศรษฐกิจ	4.381	ปานกลาง
ด้านสังคมและชุมชน	7.590	มากที่สุด
ด้านสุขอนามัย	6.833	มาก
ด้านการศึกษา	5.962	มาก
ด้านทรัพยากร	5.781	มาก
ด้านวัฒนธรรม	7.429	มากที่สุด

จากตาราง 4.12 แสดงระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต ด้านสังคมและชุมชน ด้านวัฒนธรรม ด้านครอบครัวมีระดับใกล้เคียงกันมาก โดยมีระดับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ด้านเศรษฐกิจมีระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด มีระดับความพึงพอใจปานกลาง

นอกจากนี้ ปัจจัยที่อาจมีผลกระทบต่อระดับความพึงพอใจได้แก่ หมู่บ้านมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีการสร้างเครือข่ายกับคนภายนอก เช่น กลุ่มผู้พัฒนาชาติไทย กลุ่มชาวบ้านในหมู่บ้านอื่นที่เคยอยู่ป่าร่วมกัน มีการตั้งโครงการต่างๆที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเข้ามาในหมู่บ้าน หมู่บ้านได้แบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านชัดเจน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแบ่งเป็นฝ่ายบริหาร และฝ่ายปกครอง มีกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มเยาวชนที่ทำงานกันอย่างเข้มแข็งเป็นผู้ทำกับข้าวเวลาที่มีการจัดงานในหมู่บ้าน มีฝ่ายที่รับผิดชอบเรื่องศิลปวัฒนธรรมแบ่งเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และหมอพิธีกรรม

2. ภาพรวมชุมชน ตำบลลพฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

จากกลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลทั้งหมด 156 หลังคาเรือน แบ่งเป็นเพศหญิงร้อยละ 57 เพศชายร้อยละ 47 จำแนกตามช่วงอายุกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 26 อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี รองลงมาคือร้อยละ 22 อยู่ในช่วงอายุ 40-49 ปี และน้อยที่สุดคือร้อยละ 4 อยู่ในช่วงอายุ 10-19 ปี

ทัศนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิตของคนในตำบลลพฟ้า แสดงดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ลำดับความสำคัญของความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต

ดัชนีชีวิต	ค่าเฉลี่ย
ความพึงพอใจด้านครอบครัว	5.840
ความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจ	5.233
ความพึงพอใจด้านสังคมและชุมชน	3.373
ความพึงพอใจด้านสุขอนามัย	4.153
ความพึงพอใจด้านการศึกษา	3.973
ความพึงพอใจด้านทรัพยากร	2.927
ความพึงพอใจด้านวัฒนธรรม	2.427

จากตาราง 4.13 แสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินชีวิตของตำบลลพฟ้าโดยชาวบ้านให้ความสำคัญกับด้านครอบครัวและด้านเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน รองลงมาจะเป็นด้านสุขอนามัยและการศึกษาตามลำดับ โดยให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมน้อยที่สุด

ในด้านระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต มีระดับใกล้เคียงกันมากทั้งด้านวัฒนธรรม ด้านสังคมและชุมชน ด้านสุขอนามัยตามลำดับ รองลงมาคือด้านการศึกษา ด้านครอบครัว ด้านทรัพยากรและระดับความพึงพอใจน้อยที่สุดคือด้านเศรษฐกิจ แสดงดังตารางที่

ตารางที่ 4.14 แสดงระดับความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต

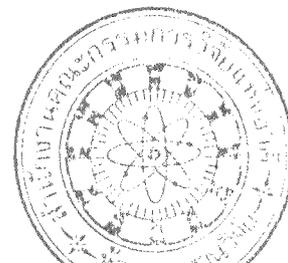
ดัชนีชีวิต	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านครอบครัว	6.687	มาก
ด้านเศรษฐกิจ	4.900	ปานกลาง
ด้านสังคมและชุมชน	7.167	มาก
ด้านสุขอนามัย	7.006	มาก
ด้านการศึกษา	6.780	มาก
ด้านทรัพยากร	6.642	มาก
ด้านวัฒนธรรม	7.211	มาก

ตารางที่ 4.15 ระดับความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานในพื้นที่ตำบลภูฟ้า

ดัชนีชีวิต	ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเศรษฐกิจ	5.427	ปานกลาง
ด้านสุขอนามัย	6.345	มาก
ด้านการศึกษา	6.301	มาก
ด้านทรัพยากร	5.236	น้อย
ด้านวัฒนธรรม	6.868	มาก

จากตารางที่ 4.15 ชาวบ้านตำบลภูฟ้ามีความพึงพอใจในการทำงานของหน่วยงานโดยมีความพึงพอใจด้านวัฒนธรรมมากที่สุด มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก รองลงมาคือด้านสุขอนามัยและด้านการศึกษาตามลำดับ มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก และน้อยที่สุด ได้แก่ด้านทรัพยากรมีระดับความพึงพอใจในระดับน้อย

ทั้งนี้จากข้อมูลรวมของตำบลภูฟ้าระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากและปานกลางเท่านั้น มีปัจจัยหลายอย่างส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของชาวบ้าน เช่น การดำเนินงานในโครงการภูฟ้า อยู่ภายใต้แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยโรงเรียนจะมีส่วนในการขยายผลการเรียนรู้และเป็นกลไกการพัฒนาไปยังชุมชน และเด็กจะเป็นสมาชิกและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาต่อไป เน้นกลยุทธ์ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับบริบทและความต้องการของโรงเรียนและท้องถิ่น บูรณาการการเรียนรู้กับความสามารถในการผลิตอาหาร การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน ผูกอบรมและพัฒนาครู รวมทั้งสนับสนุนให้ครูศึกษาต่อระดับปริญญาโท โดยหลักสูตรที่ทำขึ้นเฉพาะ และครูไม่ต้องออกนอกพื้นที่ ทำระบบไอทีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ครูเข้าถึงความรู้ได้ในต้นทุนต่ำ เป็นต้น

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้นำชุมชน ในเขตตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

1) หมู่บ้านนาออก

การสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำชุมชนบ้านนาออก ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เรื่องการค้นหาคำความสุขของคนในชุมชนและการประเมินโครงการพัฒนาจากศูนย์ภูฟ้า ในวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เวลา 20.00 – 22.15 น. ณ ศาลากลางหมู่บ้าน บ้านนาออก มีผู้นำหมู่บ้านจำนวน 13 ท่านเข้าร่วมประชุม เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการฝ่ายวัฒนธรรม แพทย์ประจำหมู่บ้าน ผู้เฒ่าผู้แก่ เป็นต้น ผลการสัมภาษณ์ดังนี้

○ ประวัติบ้านนาออก

บ้านนาออกมีประวัติความเป็นมาที่ไม่แน่ชัดนัก เนื่องจากเกิดปัญหาทางการเมือง ทำให้คนในชุมชนต้องอพยพออกจากหมู่บ้านกันหลายครั้ง แต่จากการบอกเล่าประวัติความเป็นมาของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ทำให้ทราบว่าบ้านนาออกก่อตั้งขึ้นมาประมาณปี 2500 โดยมีพ่อหนาน ธนะ เป็นผู้ก่อตั้ง มีสมาชิกแรกเริ่ม 15 หลังคาเรือน ประมาณ 35 คน ซึ่งเป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิม ต่อมาเมื่อปี 2513 เกิดเหตุการณ์ไม่สงบทางการเมืองชาวบ้านบางส่วนไปอยู่บ้านนาขวาง บ้านนาออก อำเภอสันติสุข อำเภอปัว จนถึงอำเภอเมือง จังหวัดน่าน หลังเหตุการณ์สงบลง ผู้ใหญ่ขอนแก่น พันธ์ และคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้จัดทำประชาคมร่วมกับทางทหาร ได้อบรมพลชนที่เป็นคนบ้านนาออกเดิมกลับมาตั้งหมู่บ้านกันอีกครั้ง และได้ขออนุญาตตัดผ่านหมู่บ้านเก่าในปี 2526 แต่ในขณะที่กำลังจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยก็เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นอีกถึง 2 ครั้ง ทำให้ทหาร และชาวบ้านเสียชีวิตจำนวน 5 คน บาดเจ็บ 4 คน ชาวบ้านเสียชีวิตอย่างน่าใจ และเริ่มอพยพออกจากหมู่บ้านอีกครั้ง ในขณะที่ทหารก็ส่งกำลังพลเข้ามาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อกดดันพรรคคอมมิวนิสต์ ในที่สุดก็สามารถสงบลงได้ หลังจากเหตุการณ์สงบประมาณเมื่อปี 2527 ความเป็นอยู่ของชาวบ้านก็ดีขึ้น จำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน บ้านนาออกมีประชากรทั้งสิ้น 336 คน จำนวน 77 หลังคาเรือน

○ โครงสร้างพื้นฐาน

ในปี 2526 ทางราชการได้อนุมัติในการจัดสร้างถนนเพื่อการคมนาคมที่สะดวกมากขึ้นเป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร ชาวบ้านบ้านนาออกมีไฟฟ้าใช้เกือบทุกหลังคาเรือน และมีน้ำจากประปาภูเขาเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค โดยน้ำที่ใช้บริโภคนั้นจะเป็นน้ำประปาภูเขาที่ผ่านเครื่องกรองน้ำสะอาดซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการ SML ปัจจุบันบ้านนาออกแบ่งกลุ่มบ้านเรือนออกเป็น 4 คุ่ม โดยมีหัวหน้าคุ่มแต่ละคุ่มทำหน้าที่รับผิดชอบลูกบ้าน

○ อาชีพหลัก

อาชีพหลักของชาวบ้านบ้านนาออกคือ การทำนาข้าว และเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย ไก่ และหมู ส่วนอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนส่วนใหญ่จะมาจากการหาของป่า เช่น หน่อไม้ หวาย ปลี ผักในป่า ไม้เตะยา ไม้เหี้ยะ และสัตว์ป่า รวมทั้งสัตว์น้ำจากลำห้วยเช่น

กุ้ง ปลา ลูกอ๊อด นอกจากนี้รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการรับจ้างกันทั้งในหมู่บ้าน และนอกหมู่บ้าน รวมทั้งอาชีพจักสาน

○ กลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน

บ้านนาออกมีการรวมกลุ่มในการตั้งกองทุนเพื่อเป็นทุนสำรองให้สมาชิกสามารถกู้ยืมไปใช้ได้ และมีการจัดตั้งโรงสีชุมชน บิมน้ำมันของชุมชน และฉางข้าว นอกจากนี้แล้วยังมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมอื่นๆ อีกได้แก่ การรวมกลุ่มแม่บ้านทำน้ายาล้างจาน การรวมกลุ่มเลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เพาะเห็ด ซึ่งการรวมกลุ่มของชาวบ้านได้รับการผลักดันจากผู้ใหญ่บ้าน โดยมีทางอำเภอให้การสนับสนุนเรื่องเงินทุน ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพ และมีอาหารกินในหมู่บ้าน โดยจะมีคณะกรรมการกลุ่มช่วยกันบริหารจัดการ มีกลุ่มเยาวชนที่ทำงานอย่างเข้มแข็งคอยสนับสนุนกิจกรรมเช่น การสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น

○ หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน

- ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา
- ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดอุดรดิตถ์ ส่งเสริมการทำน้ายาล้างจาน
- กรมพัฒนาที่ดิน ส่งเสริมการทำน้ายาล้างจาน
- นปก. 31 (หน่วยงานทหาร) ส่งเสริมการเพาะเห็ดนางฟ้า

○ ศาสนา

ชาวบ้านบ้านนาออกทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีวัดจำนวน 1 แห่งในหมู่บ้าน มีสามเณรจำนวน 4 รูป แต่ไม่มีพระภิกษุประจำอยู่ที่วัด เมื่อมีกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน ชาวบ้านจะนิมนต์พระภิกษุจากหมู่บ้านใกล้เคียงมาประกอบพิธีกรรม นอกจากมีวัดแล้วยังมีศาลเจ้าที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถืออีก 2 แห่งคือ ศาลเจ้าพ่อพญาชาเหล็ก และศาลเจ้าพ่อแก้ว นอกจากนี้ยังมีหมอพื้นบ้านหรือหมอฮีดผู้ประกอบพิธีกรรมทางความเชื่อ เช่น พิธีสืบชะตา พิธีขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น

○ ดัชนีชี้วัดความสุข องค์ประกอบของความสุขในหมู่บ้านนาออก

- ครอบครัว การมีครอบครัวที่อบอุ่น สามี ภรรยาไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน ลูกไม่ดื้อ ว่านอนสอนง่าย สมาชิกในครอบครัวรักใคร่สามัคคีกัน พ่อแม่เป็นที่ปรึกษาให้ลูก
- การศึกษา เยาวชน และเด็กในชุมชนต้องการการศึกษาที่ดีเพื่อเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในอนาคต และยังเป็นทางไปสู่การพัฒนาชุมชน จะมีความรู้เท่าทันโลกจำนวนครูที่เหมาะสมต่อจำนวนนักเรียนในโรงเรียนจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน นอกจากนั้นทุนการศึกษาก็เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เด็ก และเยาวชน

มีโอกาสดีในการเรียนต่อ อบรม สนับสนุนค่ารถรับส่งลดภาระค่าใช้จ่ายได้

- สังคม และชุมชน มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดการปัญหาาร่วมกันเช่น ในกรณีทะเลาะวิวาทจะมีการตัดสินปัญหาโดยผู้นำในชุมชน มีการเอามื้อ เอววันกันในการทำไร่ ร่วมกันกำหนดเขตในการเลี้ยงสัตว์ และปลูกพืชของหมู่บ้าน สมาชิกในชุมชนให้การยอมรับ และเชื่อฟังผู้นำชุมชน มีการกำหนดกฎ กติการะหว่างคนในชุมชน มีการให้กำลังใจ และปรึกษาหารือกันเมื่อเกิดปัญหา
- ทรัพยากรธรรมชาติ สามารถเก็บของป่า และสัตว์น้ำจากลำห้วยมาบริโภคได้ มีป่าชุมชนที่สามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้อยู่ใกล้บริเวณหมู่บ้าน มีแหล่งต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์สามารถใช้ประโยชน์ได้เพียงพอ มีนาข้าวที่ให้ผลผลิตต่อปีมาก สามารถบริโภคได้ตลอดปีรวมทั้งขายได้ มีความภาคภูมิใจ และตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน มีการจัดการขยะเพื่อรักษาความสะอาด และไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม
- เศรษฐกิจ ได้รับการส่งเสริมในเรื่องการประกอบอาชีพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และการสนับสนุนในเรื่องของตลาด ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และเพื่อเป็นทุนการศึกษาให้กับบุตรหลานมีเครือข่ายในการซื้อขายสินค้าระหว่างหมู่บ้านภายในตำบลบ่อเกลือ
- สุขอนามัย การมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ปราศจากโรคภัย และไม่มี ความกังวลใจ มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามาให้ความรู้และดูแลด้านสุขภาพเป็นประจำ มีเงินทุนสำรองยามเจ็บป่วย มีสถานอนามัยอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้ได้รับความสะดวกสบายเมื่อเจ็บป่วย
- วัฒนธรรม และประเพณี มีวัฒนธรรมความเชื่อที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพเช่น การทำขวัญข้าว การดูแลรักษาข้าวในนาปลูกข้าวเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก และการที่เด็ก และเยาวชนให้ความสนใจในงานประเพณี และวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษปฏิบัติสืบต่อกันมา

○ ภาพรวมหมู่บ้านนาออก

บ้านนาออกเป็นหมู่บ้านนำร่องโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของอำเภอ ชาวบ้านเข้มแข็งมีความสามัคคีในการทำงานหมู่บ้าน มีประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันรุ่นต่อรุ่น มีหอมสมุนไพร หอมเพลง หอมฮีด ช่างทำฝาย ที่พร้อมจะถ่ายทอดความรู้ไปสู่

ลูกหลานและหมู่บ้านมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันอยู่เสมอๆ จากการสังเกตและเข้าทำงานอย่างต่อเนื่องพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้คนหมู่บ้านนาอกมีความสุขคือ หมู่บ้านมีนาข้าวที่สามารถทำข้าวนาปีสำหรับบริโภคได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ สามารถบริโภคและจำหน่ายได้อย่างสบาย อาหาร เนื้อสัตว์ ผัก ชาวบ้านสามารถหาได้จากลำห้วยหลังหมู่บ้าน หมู่บ้านมีการทำวังปลาและฝายมีปลาและสัตว์น้ำเข้ามาอาศัยสามารถนำมาบริโภคได้ ป่าใช้สอยและเขตป่าหมู่บ้านอุดมสมบูรณ์มีเนื้อสัตว์เช่น หมู่บ้าน ไก่ฟ้า กระรอก นก ชาวบ้านไม่ต้องออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้านเมื่อสามารถหาอาหารเพียงพอ มีผู้นำที่เข้มแข็งผลักดันหมู่บ้านให้เข้าร่วมโครงการต่างๆ เช่นกลุ่มอาชีพเพาะเห็ดที่ได้รับการสนับสนุนจากทางทหาร นอกจากนี้ยังมีการจ้างงานจากพัฒนาที่ดินจังหวัดน่านที่มาตั้งสถานีทดลองไถล้าหมู่บ้านเช่นการรับจ้างปลูกแฝก ถอนแฝก ปลูกผักและดูแลแปลงผัก

2) หมู่บ้านห่างทางหลวง

การสัมภาษณ์เชิงลึกแก่นำหมู่บ้านห่างทางหลวง ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เรื่องการค้นหาคำความสุขของคนในชุมชนและการประเมินโครงการพัฒนาจากศูนย์ภูฟ้า ในวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เวลา 20.00 – 22.15 น. ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน มีผู้นำหมู่บ้านจำนวน 7 ท่าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หมอพิธี ประธานกลุ่มแม่บ้าน อบต. ผู้อาวุโส ประธานกลุ่มสหกรณ์ หมอสู่วัฒน์ เป็นต้น

○ ประวัติบ้านห่างทางหลวง

ในอดีตชุมชนบ้านห่างทางหลวงสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่บริเวณในหุบเขาใกล้กับประเทศลาวหรือบริเวณตะเข็บชายแดนติดต่อกับประเทศลาวในเขตจังหวัดน่าน แต่เมื่อปี 2512 ประเทศไทยเกิดความขัดแย้งด้านการปกครองระหว่างลัทธิคอมมิวนิสต์กับลัทธิประชาธิปไตย ซึ่งพยายามที่จะแย่งชิงดินแดนกัน ซึ่งลูกหลานมายังบริเวณดังกล่าวเพื่อหาแนวร่วมระหว่างหมู่บ้านบริเวณตะเข็บชายแดน บ้านห่างทางหลวงเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งที่ได้รับผลกระทบไปด้วย ผู้นำชุมชนในขณะนั้นจึงได้อพยพข้ามดินแดนประเทศไทยไปยังฝั่งของประเทศลาว โดยได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่ของแขวงชัยบุรี ประเทศลาว เป็นระยะเวลาประมาณ 6 ปี แต่หลังจากปัญหาความขัดแย้งยุติลง ประเทศลาวก็มีนโยบายการปลดปล่อยคนต่างถิ่นกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม คนในหมู่บ้านก็ย้ายกลับมาประเทศไทยเช่นเดิม โดยเข้ามาอาศัยอยู่ในศูนย์อพยพสตวง อำเภอแม่จัน จังหวัดน่าน เป็นระยะเวลา อีก 6 ปี พอในปี พ.ศ. 2524 ได้ย้ายเข้ามาอยู่ในศูนย์อพยพน้ำยาว อำเภอปัว ตำบลอวน จังหวัดน่าน เป็นระยะเวลา 2 ปี ต่อมาในปีพ.ศ. 2537 ได้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ที่บ้านสบกอก อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ซึ่งบ้านสบกอกนี้ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านห่างทางหลวงในปัจจุบัน เมื่อปีพ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบัน ในอดีตชาวบ้านชุมชนบ้านห่างทางหลวงมีประชากรจำนวนประมาณ 200 คน ในปัจจุบันมีประชากรประมาณ 300 คน ซึ่งกลุ่มประชากรจำนวนมากที่สุดของชุมชนเป็นอยู่ในวัยเด็กและวัยสูงอายุ

○ โครงสร้างพื้นฐาน

มีถนนลาดยาง ไฟฟ้าและ น้ำประปาภูเขาแต่น้ำประปายังไม่เพียงพอและต้องมีการปรับปรุง เนื่องจากใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ทำให้ระบบท่อส่งน้ำเสื่อมคุณภาพซึ่งจะทำการปรับปรุงในช่วงเดือนพฤษภาคม ปี 2551 โดยได้งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นสนับสนุน

○ อาชีพหลัก

ชาวบ้านเกือบทั้งหมดทำอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์และปลูกข้าวไร่แบบหมุนเวียน แต่ในปัจจุบันการปลูกข้าวไร่ของคนในชุมชนเป็นการปลูกอยู่ที่เดิม ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่ไม่เพียงพอต่อการบริโภคในแต่ละปี คนในชุมชนจะต้องซื้อข้าวกินไม่ต่ำกว่า 3 เดือนต่อปี แต่มีชาวบ้านบางส่วนที่มีที่ดินไกลจากหมู่บ้านมากเช่น บริเวณห้วยจาน ห้วยอี การทำข้าวไร่จะได้ผลผลิตดี มีรวงใหญ่เพียงพอต่อการบริโภค และชาวบ้านบางส่วนมีนาข้าวก็สามารถลดการซื้อข้าวได้บ้าง

○ อาชีพเสริม

ส่วนใหญ่ก็จะเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไปโดยคนในชุมชนจะละถิ่นฐานบ้านเกิดไปทำงานในจังหวัดอื่นๆเช่น ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ กรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีอาชีพจักรสานหญ้าสามเหลี่ยม ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานฝีมือที่คนในชุมชนบ้านหางทางหลวงมีความถนัด เพราะได้รับการฝึกหัดมาตั้งแต่สมัยที่อยู่ในศูนย์อพยพ สามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับครอบครัว หรือในบางครอบครัวก็ยึดเป็นอาชีพหลัก

○ กลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน

- กลุ่มแม่บ้าน
- กลุ่มเยาวชน
- กลุ่มจักสานหญ้าสามเหลี่ยม
- กลุ่มสหกรณ์ที่เน้นด้านการบริหารการจำหน่ายสินค้าและการออมทรัพย์

○ หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆในหมู่บ้าน

- สภาตำบล สนับสนุนเรื่องการจัดการระบบน้ำประปา และการรวมกลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน
- อบต. เข้ามาช่วยเหลือในด้านสวัสดิการต่างๆ เช่นการส่งเสริมด้านอาชีพให้แก่คนพิการ ผู้สูงอายุ คนด้อยโอกาส การพัฒนาศักยภาพของเด็กนักเรียนในหมู่บ้าน เรื่องการศึกษา และกิจกรรมที่ทำให้เด็กกล้าคิดกล้าแสดงออก เช่นการไปทัศนศึกษา รวมไปถึงการจัดซื้อเครื่องกรองน้ำ เพื่อความสะดวกของน้ำประปาที่ใช้บริโภคในหมู่บ้าน

- หน่วยงานภาคี ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา มีชาวบ้านที่มีที่ดินอยู่ในโครงการภูฟ้าพัฒนา 61 ครัวเรือนได้รับความช่วยเหลือจากโครงการในด้านต่างๆ เช่น ระบบน้ำในแปลง จากบริษัทท่อน้ำไทยและกรมชลประทาน ปศุสัตว์สนับสนุนพันธุ์ไก่และเป็ด พัฒนาที่ดินจังหวัดน่านอำนวยความสะดวกเรื่องการปรับที่ดิน สหกรณ์น่านอำนวยความสะดวกเรื่องปุ๋ย กรมวิชาการเกษตรสนับสนุนการทำเกษตรประณีต ป่าไม้ที่อำนวยความสะดวกในการปลูกพืช เป็นต้น
- นปก. 31 (หน่วยงานทหาร) ส่งเสริมการเพาะเห็ดนางฟ้า

○ ศาสนา

ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธและคริสต์ประมาณร้อยละ 50 ใกล้เคียงกัน ถึงอย่างไรก็ตามคนในชุมชนก็ไม่ได้เกิดความแตกแยกหรือมีความคิดที่แตกต่างกัน แต่กลับช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี มีงานประเพณีต่างๆ ในชุมชนก็ไม่เคยละทิ้ง พี่น้องต่างศาสนาก็เข้าร่วมและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเช่นเดิมไม่มีการแบ่งแยก

○ ดัชนีชี้วัดความสุข องค์ประกอบของความสุขในหมู่บ้านห่างทางหลวง

- ครอบครัว มีความอบอุ่นสามัคคีปรองดองไม่ค่อยทะเลาะกัน ระหว่างเพื่อนบ้านมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติเชื่อมโยงกันอย่างหนาแน่น เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน
- การศึกษา มีชาวบ้านบางส่วนได้รับการศึกษาจากประเทศลาว กศน. ศูนย์อพยพฯแม่จรม มีแนวคิดเรื่องส่งลูกเรียนสูงๆ เยาวชนกลุ่มนี้เมื่อเรียนจบก็ออกทำงานส่งเงินให้ครอบครัว บางส่วนก็เป็นตัวคูณที่ดีในสังคม มีโรงเรียนประถมศึกษาและศูนย์เด็กเล็กในหมู่บ้านคอยให้การศึกษาคอบต.คอยสนับสนุนค่ารถรับส่งให้เด็กนักเรียนที่เรียนโรงเรียนมัธยมบ่อเกลือ มีมูลนิธิศุภนิมิต และ CCF ให้การสนับสนุนลูกหลานชาวบ้านบางรายเรื่องเครื่องแต่งกาย และค่าอุปกรณ์การศึกษา และมีกลุ่มเผยแพร่ศาสนาคริสต์รับอุปการะเยาวชนในการศึกษาอีกด้วย
- สังคม หมู่บ้านมีสายสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน บางสายก็แต่งงานกัน ทำให้มีความเกรงอกเกรงใจ ในการไร่ข้าวมีการเอามือเอารวันกันทั้งกระบวนการ ตั้งแต่การฟันไร่ เผาไร่ หยอดข้าว ถางหญ้า เกี่ยวข้าว พาดข้าวและขนข้าว นอกจากจะมีเครือญาติมาเอามือเอารวันกันแล้ว ยังมีเพื่อนบ้านที่อยู่ในระแวกบ้านที่ไปช่วยงาน นอกจากนึ่งงานบุญของบ้านยังมีการไปร่วม เช่น กลุ่มแม่บ้านทำกับข้าวเลี้ยงเด็กในโรงเรียน

- ทรัพยากรธรรมชาติ หมู่บ้านมีพื้นที่ติดกับน้ำมาง เป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์ด้วยปลาหลายชนิด เป็นแหล่งอาหารให้กับชาวบ้าน ชาวบ้านสร้างสะพานเพื่อใช้ในการเดินทางง่ายต่อการขนส่งผลผลิตกลับบ้าน มีพื้นที่การทำข้าวค่อนข้างไกลในบริเวณห้วยจาน ห้วยป่าซาง ให้ผลผลิตในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูกค่อนข้างสูง ชาวบ้านบางกลุ่มจึงนิยมทำนาไกลจากบริเวณหมู่บ้าน มีพิธีกรรมบวชป่าสืบชะตาน้ำเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน
- เศรษฐกิจ หมู่บ้านมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่อเป็นอาชีพเสริมหลังฤดูกาลเพาะปลูก เช่น กลุ่มจักสานหญ้าสามเหลี่ยมที่เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของตำบล แม่บ้านส่วนใหญ่ที่อยู่บ้านจะสานแล้วนำไปขายรวมกันที่กลุ่ม มีกลุ่มเพาะเห็ดโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทหารส่งเสริมอุปกรณ์ทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีการจ้างงานของ สปก. ผ่านศูนย์กีฬาพัฒนาในรูปแบบการทำงานในพื้นที่ศูนย์กีฬาพัฒนาพัฒนาที่ต.จังหวัดจ้างแรงงานเป็นคนงานในพื้นที่ สหกรณ์กีฬาจ้างคนเพื่อทำปุ๋ยจำหน่าย
- สุขอนามัย มีสาธารณสุขเคลื่อนที่ตรวจสุขภาพให้ปีละ 1 ครั้ง เมื่อเจ็บป่วยจะรักษาที่อนามัยนอก
- วัฒนธรรมประเพณี ขนบธรรมเนียมเก่าแก่ของชุมชน เช่น ลงช่วง , ทำขวัญข้าว, พิธีกันผีพรายเมื่อมีเด็กเกิดใหม่ ยังมีการอนุรักษ์ไว้และได้รับการสนับสนุนจาก อบต. เรื่องการอนุรักษ์การเล่นพื้นบ้านไว้

3) หมู่บ้านผาสุก

การสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำชุมชนบ้านผาสุก ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เรื่องการค้นหาความสุขของคนในชุมชนและการประเมินโครงการพัฒนาจากศูนย์กีฬา ในวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เวลา 19.30 – 22.00 น. ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านบ้านผาสุก มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 6 คนเช่น ผู้ใหญ่บ้าน รองนายกอบต. หมอฮีด (ผู้นำทางพิธีกรรม) กรรมการหมู่บ้าน เป็นต้น

○ ประวัติหมู่บ้านผาสุก

ความไม่สงบทางการเมืองในปี 2512 นักศึกษาปัญญาชนหนีเข้าป่าซึ่งในขณะนั้นชาวบ้านผาสุกเองก็ยังไม่ได้รวมตัวกันเป็นหมู่บ้าน ต่างอยู่กระจัดกระจายภายในอำเภอเกลือ เมื่อมีการระดมมวลชนชักชวนชาวบ้านเป็นแนวร่วม ชาวบ้านจึงเข้าร่วมขบวนการกับนักศึกษา ดำรงชีวิตอยู่ในป่า โดยในระหว่างนั้นชาวบ้านบางส่วนได้เรียนหนังสือ และได้รับการถ่ายทอดอุดมการณ์จากพรรคคอมมิวนิสต์ประเทศไทย รวมทั้งฝึกการใช้อาวุธ จนกระทั่งปี

พ.ศ.2526 เหตุการณ์ทางการเมืองก็ได้สงบลง ชาวบ้านจึงได้ลงมาจับตัวกับทางการและได้เริ่มรวมตัวกันก่อสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่ด้วยกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสบมาง บ้านห้วยล้อม และบ้านผาสุก โดยมีผู้ใหญ่บ้านของบ้านสบมาง (ก้านั้นช่วย) เป็นผู้ดูแลทุกบ้านทั้งสามหมู่บ้าน ต่อมาจึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านผาสุกและได้แยกการปกครองออกจากบ้านสบมาง โดยนายพิทักษ์เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านผาสุก ในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งในขณะนั้นมีประชากรประมาณ 300 กว่าคน รวม 50 หลังคาเรือน ในปัจจุบันมีประชากร 500 กว่าคน รวมประมาณ 100 หลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยเด็ก วัยสูงอายุ และวัยแรงงานตามลำดับ โดยมีผู้ใหญ่เสถียร ใจปึง เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

○ โครงสร้างพื้นฐาน

เส้นทางคมนาคมของบ้านผาสุกเดิมเป็นถนนลูกรัง ที่ทางทหารเข้ามาสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 ต่อมาทางราชการได้เข้ามาพัฒนาในเรื่องเส้นทางคมนาคมให้เป็นถนนลาดยาง ในปี พ.ศ. 2539 เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ต้นน้ำ น้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคของชาวบ้านจึงเป็นประปาภูเขา ซึ่งเพียงพอสำหรับการอุปโภคบริโภคของชาวบ้านแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเกษตร ไฟฟ้าเข้ามาในชุมชนเมื่อปี พ.ศ. 2539

○ อาชีพหลัก

ปลูกข้าวไร่เป็นอาชีพหลัก โดยพื้นที่สำหรับทำการเกษตรส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงตามไหล่เขา ในชุมชนจะมีพื้นที่ราบสำหรับทำการเกษตรบ้างแต่น้อยมาก ข้าวที่ปลูกในพื้นที่สูงจะเป็นการปลูกข้าวไร่ซึ่งผลผลิตนั้นไม่แน่นอนบางปีก็พอกินแต่ในบางปีก็ไม่พอกินบางปีก็ต้องซื้อข้าวกินกัน 2-3 เดือน แต่การทำนาข้าวซึ่งค่อนข้างจะได้ผลผลิตดีและไม่ต้องใช้เวลาในการดูแลมาก หากครอบครัวไหนที่มีการปลูกข้าวในที่ราบก็จะได้ผลผลิตเพียงพอต่อการบริโภค สำหรับการปลูกข้าวของชุมชนบ้านผาสุกทุกครอบครัวจะเป็นการปลูกข้าวสำหรับบริโภคไม่ใช่เพื่อการค้าขาย สำหรับบ้านไหนที่มีข้าวมากพอกิน เหลือจากกินก็จะเก็บไว้ให้ครอบครัวอื่นๆที่ขาดแคลนข้าวไว้หยิบยืมระหว่างกันภายในชุมชน

○ อาชีพเสริม

ชาวบ้านมีอาชีพเสริมจากการเก็บของป่า โดยเฉพาะตำว่าซึ่งถือได้ว่าเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับคนภายในชุมชนรองลงมาจากข้าว แม้ว่าตำว่าจะเก็บผลผลิตได้ในบางฤดูกาลเท่านั้นแต่รายได้ที่ได้รับมานั้นชาวบ้านก็จะเก็บไว้สำหรับการซื้อข้าวกิน

นอกจากนั้นแล้วมีอาชีพเสริมอื่นๆที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเลี้ยงสัตว์ เพาะเห็ด อาชีพรับจ้างทั่วไปทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด ก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่คนในชุมชนให้ความสนใจ โดยเฉพาะวัยหนุ่มสาวหลังจากออกจากโรงเรียนแล้วก็จะเข้าไปทำงานในเมือง นอกจากนั้นคนในชุมชนหลังจากว่างเว้นจากการปลูกข้าวหรือเตรียมพื้นที่สำหรับการปลูกไว้แล้วจะมีเวลาเหลือประมาณ 1-2 เดือนก็จะใช้ช่วงเวลานี้ในการลงไปทำงานในเมือง เช่น งานก่อสร้าง

- กลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน
  - กลุ่มเลี้ยงสัตว์
  - กลุ่มเพาะเห็ด
- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆในหมู่บ้าน
  - กรมพัฒนาที่ดิน เข้ามาช่วยเหลือในด้านการปรับพื้นที่หน้าดินเพื่อทำการเกษตร
  - พมพ. 9 เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านในการให้ความรู้เรื่องการเกษตร และการปลูกผักแบบ Hydroponics
  - องค์การบริหารส่วนตำบลภูฟ้า
  - ที่ว่าการอำเภอป่อเกลือ
- ศาสนา

ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเรื่อง การนับถือผี ไม่ว่าจะเป็นผีขุนน้ำ ผีบ้านผีเรือน ศาลเจ้า เช่น พิธีทำขวัญข้าว จะมีการบอกกล่าวต่อศาลเจ้าก่อนที่จะเอาข้าวลงหว่าน เพื่อให้ได้ผลผลิตมาก และให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวออกจากไร่ก็ทำพิธีเชิญขวัญข้าวเข้ายุ้ง ดัชนีชี้วัดความสุข องค์ประกอบของความสุขในหมู่บ้าน

- ดัชนีชี้วัดความสุข องค์ประกอบของความสุขในหมู่บ้านผาสุก
  - ครอบครัว บ้านผาสุกจะอยู่เป็นกลุ่มเครือญาติลูกที่แยกครอบครัวออกไปแล้วจะอยู่ไม่ไกลจากพ่อแม่มากนักลักษณะจึงเป็นเหมือนครอบครัวใหญ่ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน
  - การศึกษา ชาวบ้านพยายามหาเงินเพื่อส่งลูกเรียนหนังสือในระดับชั้นสูงๆ โดยจะเลือกสายอาชีพเป็นหลักเช่นวิทยาลัยเกษตรที่จังหวัดแพร่ เด็กชายบางส่วนก็มาขเรียนที่โรงเรียนวัดพระปริยัติธรรมที่บ้านบ่อหลวง อำเภอป่อเกลือ และ อำเภอ แม่จริมจะกลับบ้านประมาณเดือนละ 1 ครั้งครอบครัวจะลดภาระได้มาก มีทุนการศึกษาจาก CCF และมูลนิธิศุภนิมิต ให้การสนับสนุนเรื่องเครื่องแต่งกาย เครื่องเขียน และค่าเล่าเรียนบางส่วน นอกจากนี้ยังมีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน บ่อเกลือมาตั้งหน่วยย่อยที่หมู่บ้านมีชาวบ้านบางส่วนมาเรียนอีกด้วย
  - สังคม มีการช่วยเหลือการทำงานในหมู่บ้านเช่นการทำมาหาเลี้ยงชีพ การแข่งขันความสะอาดระหว่างคุ้ม มีกลุ่มเยาวชนที่รณรงค์เรื่องการลดการดื่มสุรา มีการประชุมหมู่บ้านร่วมกันทุกเดือน เพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาาร่วมกันในชุมชน กิจกรรมที่เห็นชัดเจนคือการเอาแรงกัน ในการปลูกและเก็บเกี่ยวข้าว

ไร่ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบ่งปันกัน ในช่วงที่ผลผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อการบริโภค เมื่อเกิดความขัดแย้งในชุมชน จะสามารถตกลงไกล่เกลี่ยกันเอง แต่ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกันเล็กน้อยเท่านั้น มีกลุ่มแม่บ้านที่รับผิดชอบเรื่องการทำอาหารในงานต่างๆ เช่น การเลี้ยงพระ งานพัฒนาหมู่บ้าน

- ทรัพยากรธรรมชาติ ในหมู่บ้านจะมีห้วยน้ำว่าไหลผ่าน ชาวบ้านสามารถจับสัตว์น้ำจากลำห้วยนี้เพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือน เก็บของป่ามากินและขายบ้าง เช่น ตำว หวาย สัตว์ป่า หมู่บ้านมีพื้นที่ปรับพื้นที่ให้โดยหน่วยงานต่างๆ จึงมีผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นมากกว่าเดิม
- เศรษฐกิจ มีการออกรับจ้างนอกพื้นที่เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในนอกฤดูทำนา มีการจ้างงานของ สปก.ผ่านศูนย์ภูฟ้าพัฒนาในรูปแบบการทำงานในพื้นที่ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา พัฒนาที่ดินจังหวัดจ้างแรงงานเป็นคณงานในพื้นที่ ไกลกับ พมพ. 9 จึงมีการจ้างทำงานจากหน่วยเป็นระยะ มีกลุ่มอาชีพคือกลุ่มผลิตภัณฑ์จากหวาย เช่น แก้วอี้หรือเตียงนอน จะมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้ออีกทอดหนึ่ง
- สุขอนามัย ในหมู่บ้านมีผู้ชำนาญในการฝังเข็มสามารถลดอาการเจ็บป่วยได้ มีหมอสุมไพรที่มีความเชี่ยวชาญสามารถรักษาอาการต่างๆได้
- วัฒนธรรมประเพณี ทางพุทธศาสนาเช่น เข้าพรรษา ออกพรรษา และงานเทศกาลต่างๆเช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเข้าวัดทำบุญ ตักบาตรนอกจากนี้ยังมีประเพณีถือผี ศาลเจ้าซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อมาแต่ครั้งปู่ย่าตายายว่า เมื่อจะทำกิจกรรมอะไรต้องบอกกล่าวศาลเจ้าให้ช่วยปกป้องรักษา คุ่มครอง เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน เช่นประเพณีสู้ขวัญข้าว การเลี้ยงผีขุนน้ำ การบวชป่าชุมชน

4) หมู่บ้านสบมาง

○ ประวัติหมู่บ้านสบมาง

การตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านสบมางนั้นมีหลักฐานที่ไม่แน่ชัดนัก แต่จากการบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเล่าว่า ในอดีตบ้านสบมาง ตั้งอยู่บริเวณห้วยสาบ ริมฝั่งแม่น้ำว่า ติดกับพรมแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2510 ได้ย้ายเข้ามาตั้งหมู่บ้านอยู่บริเวณบ้านสบมางในปัจจุบัน เนื่องจากทหารป่า (ทหารคอมมิวนิสต์) ได้เข้ายึดหมู่บ้านเพื่อตั้งฐานทัพ หลังจากนั้น เมื่อปี พ.ศ. 2512 ชาวบ้านก็ได้อพยพไปอยู่บ้านป่า

กลาง ต.ศิลาแลง อ. บัว เนื่องจากกัวทวารคอมมิวนิสต์ จนกระทั่ง ปีพ.ศ. 2528 จึงได้มีการอพยพย้ายเข้ามาอยู่ที่บ้านสบมางอีกครั้งหนึ่งจนถึงปัจจุบัน

○ อาชีพหลัก

- ทำไร่ข้าว
- แปรรูปตำว
- จักสานจากหญ้าสามเหลี่ยม

○ ดัชนีชี้วัดความสุข องค์ประกอบของความสุขในหมู่บ้านสบมาง

- ครอบครัว อาจกล่าวได้ว่าทั้งหมดหมู่บ้านเป็นเครือญาติกันทั้งหมด บ้างก็เกี่ยวข้องกันโดยเป็นดอกร่วมกัน ในบ้านจึงค่อนข้างอบอุ่นรู้สึกปลอดภัย ช่วงเสาร์ อาทิตย์ที่ลูกๆ ไม่ได้ไปโรงเรียนก็จะเข้าไปช่วยกันทำงานในไร่
- การศึกษา โรงเรียนบ้านสบมางเป็นโรงเรียนขยายโอกาสสามารถเรียนจนจบชั้น ม. 3 บางส่วนจะไปเรียนต่อที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ น่านและโรงเรียนบ่อเกลือ ชาวบ้านบางคนเรียนราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่ขึ้นมาสอนที่อบต.บ่อเกลือได้ มีทุน CCF เข้ามาให้ความช่วยเหลือเรื่องอุปกรณ์การเรียนการสอนบางส่วน
- สังคม ชาวบ้านบ้านสบมางมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมด้านการประกอบอาชีพ กิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมทางศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม รวมทั้งการประชุมหมู่บ้าน การร่วมกิจกรรมของชาวบ้านมีอยู่สองลักษณะคือ เป็นลักษณะของการปฏิบัติตาม กฎ กติกา กล่าวคือ ชาวบ้านจะปรับเงินคนที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่กำหนด ทำให้การเข้าร่วมในบางกิจกรรมเป็นไปตามหน้าที่ อีกลักษณะหนึ่งคือการมาเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ คือการเอาแรงกัน รวมถึงมีการแบ่งปันอาหารทั้งที่ได้จากการเก็บหาจากป่า และลำห้วย และจากการเพาะปลูก มีนายกอบต. และกำนันอยู่ในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆอย่างรวดเร็ว
- ทรัพยากรธรรมชาติ มีน้ำว่า และเป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีการกำหนดเขตป่าชุมชน เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนร่วมกัน โดยการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าและลำห้วยของชาวบ้านนั้นส่วนใหญ่ก็เพื่อการยังชีพเป็นหลัก คือการเก็บหาของป่ามากินเป็นอาหาร ได้แก่ ผัก ปลี หวาย หน่อไม้ เห็ด และสัตว์ป่า รวมทั้งสัตว์น้ำจากลำห้วย ได้แก่ ปลา กุ้ง ลูกอ๊อด เป็นต้น นอกจากนี้

บ้าน ยังมีเขตอนุรักษ์วังปลา ซึ่งชาวบ้านจะมีการกำหนดกฎ กติกา ร่วมกัน

- เศรษฐกิจ นอกฤดูทำนามีการรับจ้างทั่วไป ทั้งรับจ้างในชุมชน ลงไปรับจ้างในเมือง และในกรุงเทพมหานคร หลังจากว่างเว้นจากการทำไร่เงินที่ได้มาก็จะเอามาไว้ซื้อข้าวกิน ส่วนคนที่ยังอยู่ในชุมชนก็จะหาของป่าออกมาขาย วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่ได้จากป่าก็คือ ตำว่า ซึ่งถือว่าเป็นรายได้เสริมที่สำคัญของคนในชุมชนมีทั้งการนำมาขายสดและแปรรูป ตำว่าจะมีมากในช่วงเดือน ธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ พอถึงเดือน มีนาคมและเมษายนก็จะเริ่มลดจำนวนลง หลังจากนั้นก็จะหมดจะเริ่มมีอีกครั้งก็เดือนธันวาคม ตำว่าสดจะขายได้ประมาณกิโลกรัมละ 17 บาท แต่หากนำไปแปรรูปก็จะมีราคาสูงขึ้น การแปรรูปตำว่านั้นในชุมชนก็จะมีกลุ่มที่ตั้งขึ้นสำหรับแปรรูป ได้แก่ การทำตำว่าอบแห้งและตำว่าใส่เนื้อเชื่อมซึ่งจะนำไปส่งขายที่ศูนย์ภูฟ้าพัฒนา มีหมอดินประจำหมู่บ้านคอยให้คำปรึกษาเรื่องการทำเกษตร
- สุขอนามัย มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานและมีเจ้าหน้าที่ประจำ 1 คนสามารถปฐมพยาบาลเบื้องต้น ผ่านการอบรมเรื่องยารักษาโรคและเป็นศูนย์ประสานงานกับสาธารณสุขอำเภอ
- วัฒนธรรมประเพณี การสักการบูชาเจ้าปู่วังควาย เจ้าปากน้ำ จะมีการเซ่นไหว้ทุกๆ ปี ซึ่งชาวบ้านในชุมชนจะให้การเคารพนับถือกันมากเนื่องจากชาวบ้านเชื่อว่า เจ้าปู่วังควายและเจ้าปากน้ำ เป็นเจ้าที่คุ้มครองและปกป้องรักษาให้หมู่บ้านอยู่ร่มเย็นเป็นสุข และบริเวณที่เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าจะเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนเอาไว้ อย่างเช่น พื้นที่ศาลเจ้าของเจ้าปู่วังควายจะเป็นพื้นที่การอนุรักษ์ปลา

5) หมู่บ้านห้วยล้อม

การสัมภาษณ์เชิงลึกแกนนำชุมชนบ้านห้วยล้อม ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เรื่องการค้นหาคำความสุขของคนในชุมชนและการประเมินโครงการพัฒนาจากศูนย์ภูฟ้า ในวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เวลา 19.30 – 22.00 น. ณ .โบสถ์ คริสต์เตียน หมู่บ้านห้วยล้อม มีผู้เข้าร่วม 5 คน ได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มวัฒนธรรม กลุ่มแม่บ้าน ผู้นำชุมชน

○ ประวัติหมู่บ้านห้วยล้อม

เดิมชาวหมู่บ้านห้วยล้อมตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ่อเกลือ ซึ่งหมู่บ้านนี้เป็นชาวละโว้โดยส่วนใหญ่ และบางส่วนมีสามีภรรยา จากประเทศลาว เมื่อสมัยเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทาง

การเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม ปี 2512 ทำให้นักศึกษาปัญญาชนหนีเข้ามาพึ่งชาวบ้านบริเวณนี้ ชาวบ้านจึงเข้าร่วมกับนักศึกษาหนีเข้าไปอยู่ในป่าบริเวณเขตไทย ซึ่งในขณะนั้นชาวบ้านห้วยล้อมได้เข้าร่วมขบวนการคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และสู้รบกับรัฐบาลไทย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2527 เหตุการณ์ทางการเมืองก็ได้สงบลง ชาวบ้านจึงได้ลงมามอบตัวกับทางการ ภายใต้นโยบายผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย และได้เริ่มรวมตัวกันก่อสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่ด้วยกัน เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน หมู่บ้านผาสุข, สบมาง และห้วยล้อม) โดยมีผู้ใหญ่บ้านของบ้านสบมาง (ก้านันช่วย) เป็นผู้ดูแลลูกบ้านทั้งสามหมู่บ้าน สาเหตุที่ได้ชื่อหมู่บ้านห้วยล้อมคือบริเวณหมู่บ้านตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีน้ำล้อมรอบ ในตอนแรกชาวบ้านหมู่บ้านห้วยล้อมและเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติปฏิบัติงานในพื้นที่มีความหวาดแวงซึ่งกันและกัน ทำให้ชาวบ้านบางคนหนีกลับเข้าป่าตามเดิม หรือแอบฆ่ากันตายภายในหมู่บ้าน จนกระทั่งปี 2534-2535 เหตุการณ์จึงเบาบางลง ต่อมาจึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านห้วยล้อมในปี พ.ศ. 2529-2530 ขณะนั้นมีประชากรประมาณ 200 กว่าคน รวม 30-40 หลังคาเรือน ในปัจจุบันมีประชากร 500 กว่าคน รวม 115 กว่าหลังคาเรือน ประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยเด็ก วัยสูงอายุ และวัยแรงงาน ตามลำดับ โดยมีผู้ใหญ่ยก เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

○ โครงสร้างพื้นฐาน

เส้นทางการคมนาคมของบ้านห้วยล้อมเดิมไม่มีถนนตัดผ่าน ต่อมาทหารเข้ามาสร้างตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528 ทางราชการได้เข้ามาพัฒนาในเรื่องเส้นทางคมนาคมให้เป็นถนนลาดยาง ในปี พ.ศ. 2539 เนื่องจากหมู่บ้านตั้งอยู่บริเวณแม่น้ำมาง ซึ่งตอนนั้นแม่น้ำมางเป็นแม่น้ำสายใหญ่และมีปริมาณน้ำเยอะ แต่ในปัจจุบันปริมาณน้ำได้ลดปริมาณลง น้ำที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคของชาวบ้านในปัจจุบันจึงเป็นประปาภูเขา ซึ่งเพียงพอสำหรับการอุปโภคบริโภคของชาวบ้าน ชาวบ้านเริ่มมีไฟฟ้าใช้ในปีพ.ศ. 2539.

○ อาชีพหลัก

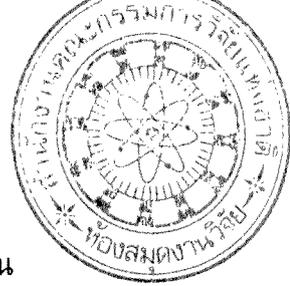
ชาวบ้านปลูกข้าวไร่เป็นอาชีพหลัก ซึ่งปริมาณผลผลิตที่ได้ไม่พอกินในแต่ละปี

○ อาชีพเสริม

ชาวบ้านมีอาชีพเสริมจากการเก็บของป่า โดยเฉพาะตัว และหวาย ซึ่งสำหรับหวายนั้นชาวบ้านจะนำมาทำเครื่องจักสานนอกจากนั้นแล้วมีอาชีพเสริมอื่นๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ (วัว, ควาย) เพาะเห็ด นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีอาชีพเสริมจากการท่องเที่ยวในหมู่บ้านจากการเป็น staff หรือลูกหาบ ให้กับนักท่องเที่ยว และทำไม้กวาด กับพรม ซึ่งมีตลาดที่ไม่แน่นอน

○ กลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน

- กลุ่มเลี้ยงสัตว์
- กลุ่มจักสาน
- กลุ่มตัว
- กลุ่มไม้กวาดและพรม

- กลุ่มวัฒนธรรม
- หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆในหมู่บ้าน
  - กรมพัฒนาที่ดิน เข้ามาช่วยเหลือในด้านการปรับพื้นที่หน้าดินเพื่อทำการเกษตร
  - พมพ. 9 เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านในการให้ความรู้เรื่องการเกษตร
  - องค์การบริหารส่วนตำบลภูฟ้า เข้ามาช่วยเรื่องจัดสรรงบประมาณต่างๆให้หมู่บ้าน
  - ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เข้ามาช่วยเหลือในการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มแม่บ้าน เช่น ทำพรม , ไม้กวาด และจักสาน

○ ศาสนา

ชาวบ้านห้วยล้อมนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์อย่างละครึ่ง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเรื่อง การนับถือผี หรือนางไม้ โดยเชื่อว่าสามารถปิดเป่าความทุกข์ และรักษาโรคให้หายได้ รวมทั้งมีพิธีทำขวัญข้าว จะมีการบอกกล่าวต่อศาลเจ้าที่ก่อนที่จะเอาข้าวลงหวานเพื่อให้ได้ผลผลิตมาก และให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวออกจากไร้ก็ทำพิธีเชิญขวัญข้าวเข้ายุ้ง เช่นเดียวกับสองหมู่บ้านที่อยู่ติดกัน

○ ดัชนีชี้วัดความสุข องค์ประกอบของความสุขในหมู่บ้านห้วยล้อม

- ครอบครัว มีความรักความเข้าใจและสามัคคีกัน ในอดีตหมู่บ้านห้วยล้อมได้รับผลกระทบจากคนในหมู่บ้านตีมีสุรากันมาก ทำให้เกิดปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง แต่ในปัจจุบันมีกฎหมายห้ามดื่มเหล้าเถื่อน และจำหน่ายเป็นผลให้เหตุการณ์ในหมู่บ้านมีความสงบสุขขึ้น
- การศึกษา ความรู้ของคนในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะมาจากหอข่าวกระจายเสียงภายในหมู่บ้าน ทำให้รับรู้ข่าวสารของชุมชน และข่าวสารภายในประเทศ มีหมอสอนศาสนาคริสต์เข้ามาให้ความรู้ในหมู่บ้าน พร้อมทั้งในทุนการศึกษาแก่เด็กเพื่อไปเรียนต่อ มีทุน CCF ให้กับเด็กในหมู่บ้าน
- สังคม ร่วมกันทำกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนา ความเชื่อหรือกิจกรรมทางสาธารณะประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็น ศาสนาพุทธ หรือคริสต์ เช่นการช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านในวันสำคัญ หรือ 1-2 ครั้งต่อเดือน และการประชุมหมู่บ้านร่วมกันทุกเดือน เพื่อปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ไขปัญหาหารือร่วมกันในชุมชน
- ทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านมีการวางแผนการดูแลป่าโดยมีกฎระเบียบของชุมชนในการอนุรักษ์ กฎของการอนุรักษ์นี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสอดคล้องต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ซึ่งพื้นที่

ป่าของหมู่บ้านมีประมาณ 2,000ไร่ (โดยเฉพาะพื้นที่เขตใกล้แหล่งน้ำ) และภายในชุมชนมีเขตสงวนพันธุ์ปลา ถ้ามีการฝ่าฝืนจะมีการปรับเป็นเงิน 500 บาท ชุมชนมีระเบียบในการควบคุมและป้องกันไฟป่า

- เศรษฐกิจ มีรายได้จากการรวมกลุ่มทำงานหลายอย่างเช่น กลุ่มล่องแพที่คอยให้บริการนักท่องเที่ยว กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสานจากหวายที่มีพ่อค้าคนกลางมารับถึงหมู่บ้าน
- สุขอนามัย หน่วยงานต่างๆในการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน เช่น การป้องกันโรคที่มาจาก ธรรมชาติ โดยโรคที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีคือ ไข้หวัด, ไข้มาลาเรีย และโรคหนองพยาธิ มีหมอเมืองที่มีความรู้เรื่องสมุนไพร
- วัฒนธรรมและประเพณีเป็นชาวลัวะซึ่งมีภาษาพูดเป็นของตนเองเป็นภาษาลัวะ จึงมีการนับถือผี หรือ นางไม้ และปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมนี้ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความเชื่อว่าช่วยปกป้องรักษาชาวบ้านและ สามารถรักษาอาการเจ็บป่วยของชาวบ้านได้ แต่ยังคงมีชาวบ้านบางส่วนประมาณ 30% เชื่อถือหมอเมืองซึ่งใช้วิธีการรักษาโดยใช้สมุนไพร นอกจากนี้ชาวบ้านยังถือว่าป่าไม้เป็นชีวิตจิตใจของชาวลัวะ ต้องให้ความเคารพ ห้ามมิให้ล่วงเกินหรือทำลายป่า และชาวบ้านยังคงดำรงไว้ซึ่งประเพณีสู้วัวขัว ข้างแพ และตีพรี เหมือนกับหมู่บ้านอื่นๆใกล้เคียงปัจจุบันชาวบ้านซึ่งนำโดยผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชนได้ริเริ่มฟื้นฟูด้านดนตรี การแต่งกาย และการละเล่น ประจำเผ่าขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

6) หมู่บ้านห้วยลอย

การสัมภาษณ์เชิงลึกแก่นำชุมชนบ้านห้วยลอย ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เรื่องการค้นหาความสุขของคนในชุมชนและการประเมินโครงการพัฒนาจากศูนย์ภูฟ้า ในวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ โรงเรียนท่านผู้หญิงสง่า อิงกุลานนท์ หมู่บ้านห้วยลอย มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด 6 คน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน พราน สมาชิกอบต. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าตำรวจบ้าน

○ ประวัติหมู่บ้านห้วยลอย

หมู่บ้านห้วยลอยแต่เดิมตั้งถิ่นฐานอยู่ในป่าบริเวณหมู่บ้านภูชะค่านเพื่อตั้งกองกำลังคอมมิวนิสต์อยู่ในป่าบริเวณอำเภอสันติสุข และอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน หลังจากที่ทางรัฐบาลไทยเข้าปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังในทุกพื้นที่รวมไปถึงฐานที่มั่นที่จังหวัดน่าน

ด้วยเหตุข้างต้นนี้เองทำให้ชาวบ้านได้ออกจากป่าเพื่อมอบแสดงเจตนาในการอยู่ในประเทศไทยและรวมกลุ่มกัน เป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มแม่สะแนน กับกลุ่มภูชะค้ำน(ปัจจุบันคือกลุ่มคนในหมู่บ้านห้วยลอย) และได้มอบตัวบริเวณหมู่บ้านภูชะค้ำนรวมคนได้ทั้งสิ้น 600 คน

ในปีพ.ศ.2526 หลังจากได้มอบตัวกับทางราชการชาวบ้านที่มอบตัวก็แบ่งเป็น 2 กลุ่มดังกล่าวโดยทางกลุ่มแม่สะแนนเดินทางกลับไปตั้งถิ่นฐานบริเวณหมู่บ้านแม่สะแนนส่วนอีกกลุ่มไม่ได้ย้ายถิ่นฐานไปไหนได้ปักหลักอยู่ที่เดิมเรียกตัวเองว่าหมู่บ้านภูชะค้ำนซึ่งในตอนนั้นมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 30 ครัวเรือนยึดอาชีพการทำไร่เลื่อนลอยและหาของป่าเป็นหลักและด้วยเหตุผลข้างต้นนี้เองทำให้หมู่บ้านห้วยลอยมีหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นคนพื้นราบคนเผ่าลัวะและคนอีสาน(ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดนครราชสีมา)

ในปี พ.ศ. 2529 หมู่บ้านภูชะค้ำนซึ่งตอนนั้นมีผู้นำธรรมชาติคือนาย วิ บุญอินทร์ ได้คิดเรื่องการย้ายหมู่บ้านจากหมู่บ้านภูชะค้ำนลงไปในพื้นที่ใหม่เนื่องมาจากขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคทำให้เกิดการย้ายถิ่นฐานครั้งใหญ่ของหมู่บ้านจากบนดอยลงมาที่หุบเขาใกล้บริเวณแหล่งน้ำซึ่งก็คือลำห้วยลอยจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นหมู่บ้านห้วยลอยตามชื่อลำน้ำในวันที่ 10 พฤษภาคม 2529

จากนั้นทางหน่วยราชการได้เข้ามาสำรวจพื้นที่หลังจากการสลายกลุ่มคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ด้วยเหตุนี้เองทางการจึงได้พบหมู่บ้านห้วยลอยและได้จัดให้เป็นหมู่บ้านสาขาชื่อว่าหมู่บ้านห้วยล้อม(สาขาห้วยลอย)ในปี พ.ศ.2529 นั้นเอง

ด้วยประชากรที่มากขึ้นรวมไปถึงศักยภาพของผู้นำชุมชนในปี พ.ศ. 2534 หมู่บ้านห้วยล้อม(สาขาห้วยลอย)ได้รับการจัดตั้งเป็นหมู่บ้านใช้ชื่อว่าหมู่บ้านห้วยลอยและได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านครั้งแรกโดยผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นาย อาจ โพธิ์ศรี และตั้งแต่นั้นจนถึงปัจจุบันหมู่บ้านห้วยลอยมีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านมาแล้วทั้งสิ้น 3 คนโดยปัจจุบันมี นายสวย พรพรรณรงค์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

หลังจากการย้ายหมู่บ้านลงมาใกล้แหล่งน้ำเพื่อความสะดวกสบายในการคมนาคม จึงได้มีการจัดทำสะพานในการข้ามลำน้ำในปี พ.ศ.2543 ด้วยสาเหตุนี้เองในปีเดียวกันเกิดน้ำท่วมใหญ่ในหมู่บ้าน สาเหตุเกิดมาจากท่อนซุงได้ขวางตัวสะพานทำให้ระบายน้ำไม่ทันเกิดเป็นน้ำท่วมใหญ่ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านทำให้บ้านเรือนและสิ่งก่อสร้างเสียหายเป็นอันมาก ทางผู้นำหมู่บ้านจึงเริ่มมีการสำรวจบริเวณที่ใช้ในการจัดตั้งหมู่บ้านใหม่ แต่ยังไม่สามารถหาที่ที่เหมาะสมได้แต่ในปี พ.ศ. 2544-45 ได้เกิดเหตุการณ์ซ้ำเติมอีกหลายครั้งทำให้กรรมการหมู่บ้านตัดสินใจย้ายหมู่บ้านขึ้นมาข้างบน(ซึ่งคือบริเวณปัจจุบัน)ในปี พ.ศ.2547

○ ด้านการศึกษา

หมู่บ้านห้วยลอยเริ่มมีการเรียนการสอนหนังสือตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 โดยมีโครงการการสอนหนังสือโดยครูจากตำรวจตระเวนชายแดนได้เข้ามาสอนหนังสือให้กับคนในหมู่บ้านจนถึง พ.ศ.2537 หน่วยงานการศึกษาออกโรงเรียนได้เข้ามาสอนหนังสือทำให้ตำรวจตระเวนชายแดน

ออกนอกพื้นที่ไปด้วยเหตุนี้เองทำให้การศึกษานอกโรงเรียนเป็นหน่วยงานแรกที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือหมู่บ้านห้วยลอยอย่างเต็มรูปแบบ

ด้วยเหตุที่ว่าด้วยสภานโยบายแห่งการพัฒนาทางผู้นำหมู่บ้านจึงได้เริ่มประสานงานกับผู้รวมอุดมการณ์สมัยที่เป็นคอมมิวนิสต์ไม่ว่าจะเป็น คุณพงษ์เทพ กระโดนชำนาญ นายสุรัชย์ จันทิมาพร นายมงคล อุทพ เพื่อขอรับความช่วยเหลือในการพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการศึกษา จึงได้ทำการติดต่อสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 และสถานีโทรทัศน์ BBC ในการประชาสัมพันธ์หมู่บ้านทำให้หน่วยงานต่าง ๆ เริ่มเข้ามาให้ความช่วยเหลือจึงมีการจัดตั้งโรงเรียนในหมู่บ้านห้วยลอยเป็นครั้งแรกคือโรงเรียนบ้านนาออก (สาขาห้วยลอย) ในปี พ.ศ. 2545 โดยใช้อาคารเรียนเก่าที่การศึกษานอกโรงเรียนเคยมาสอนด้วยเหตุการณ์น้ำท่วมหมู่บ้านทำให้อาคารเรียนเสียหายและได้ย้ายโรงเรียนขึ้นมาข้างบนเช่นกัน ซึ่งในการจัดตั้งโรงเรียนดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากคุณ มณฑนา ในการสนับสนุนงบประมาณในการจัดตั้งโดยโรงเรียนหลังแรกที่จัดทำก็ได้เกิดการชำรุดเสียหายด้วยภัยธรรมชาติอีกครั้ง

ในปี พ.ศ.2547 โรงเรียนได้รับการสนับสนุนการสร้างอาคารโรงอาหารจากองค์กรอิสระจากประเทศญี่ปุ่นและแรงงานจากชาวบ้านในการก่อสร้าง

ในปี พ.ศ.2548 ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีโปรดให้สำนักงานส่วนพระองค์จัดสร้างโรงเรียนทำนุผู้หญิงสง่างามคุณนทีขึ้นที่หมู่บ้านห้วยลอยมีการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และทรงเสด็จพระราชดำเนินมาเป็นประธานในพิธีเปิดในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2549

○ โครงสร้างพื้นฐาน

ชาวหมู่บ้านห้วยลอยไม่มีไฟฟ้าใช้เนื่องจากอยู่นอกแผนที่ประเทศไทย ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ยากและยังอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยภูคา จึงประสบปัญหาในการติดตั้งเสาไฟฟ้าชุมชน แต่คาดว่าในปีพ.ศ.2551 จะมีไฟฟ้าเข้าถึง นอกจากนี้ชาวบ้านห้วยลอยยังไม่มีประปาภูเขาใช้ทำให้ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำใช้ ชาวบ้านห้วยลอยยังคงต้องใช้น้ำจากแม่น้ำห้วย และแม่น้ำมาง โดยที่ชาวบ้านจะขับรถไปที่แม่น้ำและตักน้ำจากแม่น้ำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำที่ใช้ในการบริโภคจะมาจากกรองน้ำฝนของชาวบ้าน

○ อาชีพหลัก

ชาวบ้านทำอาชีพเกษตรกรรม

○ อาชีพเสริม

ชาวบ้านมีอาชีพเสริมจากการเก็บของป่า เช่น น้ำผึ้ง รวงผึ้ง ต่า

○ กลุ่มต่างๆในหมู่บ้าน

- 1.กลุ่มเลี้ยงสัตว์
- 2.กลุ่มเพาะเห็ด

○ หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่างๆในหมู่บ้าน

- โรงพยาบาลเคลื่อนที่ / สาธารณะสุขเคลื่อนที่ โรงพยาบาลบ่อเกลือ ร่วมกับสาธารณสุข จัดหน่วยแพทย์และหน่วยพยาบาลเป็นหน่วยเคลื่อนที่ เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เข้ามาประมาณเดือนละ 1 ครั้ง ในการปฏิบัติงานมุ่งเน้นการดูแล เด็กทารก เด็กอ่อน และผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่
- สถานีอนามัยภูฟ้า จัดเป็นหน่วยอนามัยเคลื่อนที่เข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ ตั้งแต่ปี 2547 โดยเน้นการวางแผนครอบครัวการคุมกำเนิด การให้คำปรึกษาเรื่องการผดุงครรภ์ การฉีดวัคซีนป้องกันบาดทะยัก หยอดยาโปลิโอและมีการแจกยาสามัญประจำบ้านให้ชาวบ้านทุกครัวเรือนระยะเวลาการทำงานนั้น 1 เดือนจะเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่ 1 ครั้ง
- กรมชลประทาน เข้ามาทำงานในพื้นที่หมู่บ้านตั้งแต่ปี 2547 โดยได้จัดสร้าง แท็งก์น้ำสำหรับกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรและใช้ในหมู่บ้านทั้งหมด 11 แท็งก์ ในปี 2549 ได้จัดทำแท็งก์น้ำอีก 2 แท็งก์ เพื่อใช้ในหมู่บ้านและโรงเรียนโดยได้จัดทำระบบสูบน้ำแรงดันสูงเพื่อสูบน้ำเข้าแท็งก์ในปัจจุบันอยู่ในช่วงวางแผนการใช้งาน (มีการจ้างแรงงานเพื่อจัดสร้างแท็งก์น้ำในหมู่บ้าน)
- ปศุสัตว์อำเภอบ่อเกลือ เข้ามาทำงานในช่วง ปี พ.ศ. 2546 ในปัจจุบันอยู่ในช่วงการสำรวจข้อมูลเรื่องการเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้านเพื่อหาจำนวนที่แน่นอนและศักยภาพในการผลิต การเลี้ยง ของทางหมู่บ้านเพื่อจะได้มีการส่งเสริมให้ตรงกับความต้องการของชาวบ้าน และ มีการคัดเลือกอาสาสมัครเพื่อทำงานประสานงานกับหน่วยงานกับหมู่บ้านโดยตรง
- เกษตรอำเภอบ่อเกลือ เข้ามาทำงานตั้งแต่ พ.ศ. 2546 การทำงานของเกษตรอำเภอกับหมู่บ้านมักเข้ามาตอนมีอำเภอเคลื่อนที่ ส่วนใหญ่มักมีการส่งตัวแทนหมู่บ้านเข้าอบรม แต่ไม่เคยติดตามผลทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยพอใจการทำงาน เวลาที่มีการประเมินผลงานถึงเข้ามารับฟังปัญหาของชาวบ้านส่วนมากจะเป็นการทำงานที่ไม่แน่นอนและขาดการวางแผนไม่มีความต่อเนื่อง ชาวบ้านสังเกตได้ชัดว่าการทำงานมักพูดมากกว่าทำอยากให้หน่วยงานต้นสังกัดเข้ามาดูแลอย่างเร่งด่วน ปัจจุบันส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกสับปะรดแต่ไม่มีการติดตามผล ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ประมาณ 4 เดือนต่อ 1 ครั้ง

- ป่าไม้จังหวัดน่าน หน่วยย่อยของป่าไม้จังหวัดน่านใช้ชื่อว่าหน่วยจอมป่า เข้ามาทำงานในหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2548 ให้การสนับสนุนในเรื่องการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ โค กระบือ ให้ความช่วยเหลือในการทำแนวเขตหมู่บ้าน เขตป่า แนวกันไฟ โดยแรงงานทั้งหมดเป็นการจ้างแรงงานภายในหมู่บ้าน
- พ.ม.พ พื้นที่เขต 7 เป็นหน่วยงานเพียงหน่วยเดียวที่เข้ามาตั้งสำนักงานในหมู่บ้านทำให้มีความสัมพันธ์กับชาวบ้านเป็นอย่างมาก โดยเข้ามาทำงานครั้งแรกในพื้นที่เมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยภารกิจหลักของหน่วยงานคือการให้การสนับสนุนเรื่องการปลูกป่าต้นน้ำ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าต้นน้ำให้สมบูรณ์ มีการส่งเสริมพันธุ์พืชตามที่ชาวบ้านขอ การจัดทำฝายแม้ว (โครงการนี้ชาวบ้านไม่ได้ใช้ประโยชน์เนื่องจากไม่สามารถใช้ได้จริงในพื้นที่) การปลูกป่าทดแทนป่าเสื่อมโทรมในหมู่บ้าน โดยกิจกรรมทั้งหมดมีการจ้างแรงงานภายในหมู่บ้าน หน่วยงานนี้ยังมีการช่วยเหลือในกิจกรรมของชาวบ้านเวลามีงานของหมู่บ้านต่าง ๆ เช่นการให้บริการขนส่ง
- กรมทางหลวงชนบท เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากทางผู้ว่าราชการจังหวัดน่านเข้ามาดูแลเส้นทางคมนาคมขนส่ง ระหว่างหมู่บ้านห้วยล้อม ถึงหมู่บ้านห้วยลอย ซึ่งสภาพถนนปัจจุบันเป็นถนนกรวดที่ขาดการดูแลทำให้มีหลุมบ่อจำนวนมากและเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง ชาวบ้านจึงทำเรื่องร้องเรียนกรมทางหลวงจึงเข้ามารับผิดชอบเรื่องการจัดทำซ่อมบำรุงทาง ปัจจุบันอยู่ระหว่างติดต่อประสานงานทำข้อมูลเสนองบประมาณเพื่อจัดทำโครงการต่อไป
- ศูนย์ภูฟ้าพัฒนาและพัฒนาที่ดินจังหวัดน่าน เข้ามาทำงานเมื่อปี พ.ศ. 2549 เป็นหน่วยงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่เป็นหน่วยงานพันธมิตการทำงานควบคู่กันไป โดยทางหน่วยงานได้ให้การสนับสนุนในการจัดทำโครงการเกษตรประณีตแบบขั้นบันไดโดยใช้พื้นที่ได้แก่ทั้งน้ำและสนับสนุนในเรื่องของการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อส่งผลผลิตเข้าโรงงานของศูนย์ภูฟ้า ในปัจจุบัน มีการขอข้อมูลจากชาวบ้านและทำประชาพิจารณ์โดยขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีในการลงพื้นที่เพื่อขอมติของชาวบ้าน ซึ่งอยู่ระหว่างการจัดสรรที่ดินและแบ่งพื้นที่ดินทำกินคาดว่าปีงบประมาณ 51 จึงมีการลงมือปฏิบัติงาน

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ได้รับงบประมาณในปี 2550 ในการจัดทำประปาภูเขาบริเวณห้วยอีตืน บ้านห้วยลอย เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำในหมู่บ้านในปัจจุบันอยู่ระหว่างช่วงทำการสำรวจเส้นทางเดินน้ำเพื่อทำโครงการต่อไป
- การศึกษานอกโรงเรียน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนเป็นหน่วยงานแรกที่เข้าทำงานในพื้นที่ห้วยลอย (หลังจากหมดยุคคอมมิวนิสต์แล้ว) เข้ามาให้บริการในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2536 เปิดสอนตั้งแต่ชั้นเล็ก ๆ จนถึงชั้น ม.6 แต่หลังจากที่มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน กศน. ก็ไม่ได้เข้ามาพื้นที่หมู่บ้านอีกเลยแต่ตอนปลายปี พ.ศ. 2549 หน่วยงานได้นำเห็ดนางฟ้าเพื่อบริโภคในครัวเรือนและเป็นอาหารกลางวันในโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวันในโรงเรียนมาบริจาคมในหมู่บ้าน
- องค์การบริหารส่วนตำบลภูฟ้า ให้การสนับสนุนหมู่บ้านห้วยลอยมานานตั้งแต่มีปี พ.ศ. 2545 มีการสนับสนุนงบประมาณตามโครงการที่ทางหมู่บ้านเสนอโดยมีการพิจารณางบประมาณของแต่ละหมู่บ้านเป็นงบประมาณปีและงบเร่งด่วนโดยแต่ละหมู่บ้านต้องทำโครงการส่งเพื่อขอรับสนับสนุนงบประมาณ ในปี 2549 ทางองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุนเรื่องการสร้างสุสานเพื่อเผาศพในหมู่บ้าน งบประมาณด้านภัยหนาวมีการจัดซื้อผ้าห่มเพื่อนำมาบริจาคมงบประมาณด้านภัยแล้ง โดยการจัดซื้อและบริจาคมถึงน้ำเพื่อใช้ในการกักเก็บน้ำ และงบวิสามัญประจำปีเพื่อดำเนินวาทภัยในจังหวัดน่านจัดงบประมาณ เพื่อนำมาใช้ในหมู่บ้าน
- หน่วยพัฒนาเคลื่อนที่ที่ 3 หน่วยงานนี้เข้ามาทำงานในปี พ.ศ. 2550 เนื่องจากทางผู้ว่าราชการจังหวัดน่านมีคำสั่งให้มาดูแลหมู่บ้าน มีการส่งเสริมพันธุ์ไผ่ลูกในการปลูกในหมู่บ้าน การส่งเสริมพันธุ์ข้าวไร่เพื่อใช้ปลูกในฤดูปลูกหน้าเพื่อแก้ปัญหาผลผลิตต่อไร่ต่ำ ส่งเสริมการเลี้ยงวัวโดยให้นำวัวมาเลี้ยงจำนวน 20 ตัว การปรับที่อยู่อาศัยให้ชาวบ้านที่ย้ายจากบ้านข้างล่างมาข้างบนจำนวน 51 หลังคาเรือน ปัจจุบันยังอยู่ในช่วงการทำประชาพิจารณ์กับทางหมู่บ้าน
- มุลนิธิเจ้าฟ้าชายชาร์ล ในวาระเพื่อฉลองสิริราชสมบัติ 60 พรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เข้ามาทำงานโดยผ่านทาง อ. ผ่องพรรณ เอกอาวุธ จากศูนย์พันธุวิศวกรรมศาสตร์แห่งชาติ นำพาเข้ามา พร้อมกับหน่วยงานเอกชนในประเทศไทยเป็นหน่วยงานพันธมิตร เช่น บริษัทไทยเบเวอเรจ กรุ๊ป บริษัทเนสเลย์ เข้ามาทำงานปี พ.ศ.

2549 โดยได้รับข้อมูลของหมู่บ้านผ่านทางแผนแม่บทชุมชนของหมู่บ้านที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรีได้จัดทำขึ้น การทำงานมุ่งเน้นเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ ปากท้องเป็นส่วนใหญ่ มีโครงการการส่งเสริมอาชีพจัดตั้งเป็นกลุ่มทำขนมและหัตถกรรมแปรรูปในหมู่บ้านโดยบริษัทไทยเบเวอเรจรับเป็นเจ้าภาพ เรื่องการจัดการน้ำในหมู่บ้านทางบริษัทเนสเลย์รับเป็นเจ้าภาพ เรื่องการพัฒนาเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านให้มีคุณภาพชีวิตและการศึกษาทางศูนย์พันธุวิศวกรรมศาสตร์แห่งชาติเป็นผู้ดูแล ในปัจจุบันได้รับข้อมูลหมู่บ้านไปแล้วกำลังจะส่งทีมเพื่อสำรวจพื้นที่เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ได้ส่งทีมเข้ามาทำวิจัยในพื้นที่หมู่บ้านห้วยลอย พ.ศ. 2546 นำโดยคุณศุเรนทร์ รูปนางกูร และ คุณเอกณัฐ กระจ่างธิมภาพร ได้ทำการสำรวจหมู่บ้านในเชิงกายภาพอย่างละเอียดในเรื่อง สภาพดิน พื้นที่ตั้งหมู่บ้าน มีส่วนสำคัญในการทำรังวัดพื้นที่ตั้งหมู่บ้านใหม่ และโรงเรียนใหม่ มจร.ได้จัดทำโครงการเกี่ยวกับพลังงาน เช่น การติดตั้งระบบไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์แบบรวมศูนย์ที่โรงเรียนห้วยลอย (ปัจจุบันคือโรงเรียนท่านผู้หญิงสง่าอึ้งกุลานนท์) การอบรมและเทคนิควิชาการต่าง ๆ เป็นที่รู้จักของชาวบ้านเป็นอย่างดีในแง่การให้ความรู้กับชาวบ้าน

○ ศาสนา

ชาวบ้านห้วยล้อยนับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์อย่างละครึ่ง นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในเรื่อง การนับถือผี หรือนางไม้ โดยเชื่อว่าสามารถปัดเป่าความทุกข์ และรักษาโรคให้หายได้ รวมทั้งมีพิธีแรกไร่ และ สะเดาะเคราะห์

○ ดัชนีชี้วัดความสุข องค์ประกอบของความสุขในหมู่บ้านห้วยลอย

- ครอบครัว ชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยลอยส่วนใหญ่แต่ละหลังจะอาศัยอยู่ 4-5 คน ชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าความเข้าใจในครอบครัว คือความสุขที่แท้จริง รวมทั้งการพูดคุยปรึกษาหารือในครอบครัว ครอบครัวต้องมีความอบอุ่น ไม่ได้เถียงหรือทะเลาะเบาะแว้งกัน และทุกคนในครอบครัวต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่หรือบทบาทของตนเอง เช่นในบทบาทของลูก ควรจะไม่ดื้อ ไม่ซน และตั้งใจเรียน
- การศึกษา มีโรงเรียนท่านผู้หญิงสง่าฯ สอนตั้งแต่เด็กเล็ก ถึง ชั้นประถม 6 เมื่อเรียนจบเด็กบางคนจะได้รับทุนในการเรียนที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์น่าน

- สังคม หมู่บ้านห้วยลอยมีความสามัคคีและช่วยเหลือกัน และมีการประชุมหมู่บ้านอย่างน้อยเดือนละครั้งชาวบ้านค่อนข้างใส่ใจในเรื่องการเมือง เพราะได้รับอิทธิพลมาจากสมัยที่เข้าร่วมขบวนการคอมมิวนิสต์ ดังจะเห็นได้จากการเลือกตั้งรัฐธรรมนูญที่ผ่านมา ชาวบ้านมาลงคะแนนร้อยละร้อย และมีบัตรเสียเพียงใบเดียว นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีกฎของชุมชนเช่นการห้ามยิงปืนในหมู่บ้าน (ปรับนัดละ 500 บาท) และถ้าฝ่าฝืนเกินสองครั้งจะนำตัวส่งทางการ
- ทรัพยากรธรรมชาติ อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านใช้ประโยชน์ในการล่าสัตว์ และหาของป่า เช่น น้ำผึ้ง รวงผึ้งป่าในช่วงเดือนกุมภาพันธ์- เมษายน ลูกขม (เป็นสมุนไพร ใช้ต้มกิน), เห็ดลม, ลูกตำวและผลไม้อื่นๆ นอกจากนี้ตามแหล่งน้ำยังคงมีกุง หอย ปู ปลา ให้ชาวบ้านจับมาบริโภค แต่ในลำน้ำหว่า ชาวบ้านจะกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลายาวประมาณ 2 กิโลเมตร ยกเว้นเมื่อมีงานส่วนรวมของชุมชนจึงสามารถจับมาเลี้ยงในงานได้ ถ้ามีผู้ฝ่าฝืนกฎ จับสัตว์น้ำในที่ห้ามจับจะปรับเป็นเงินจำนวน 15000 บาท ชาวบ้านมีการอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อรักษาทรัพยากรไว้ให้ลูกหลาน
- เศรษฐกิจ ชาวบ้านได้รับการสนับสนุนจากบริษัทคัตเบอร์รี่ อดัมป์ ในการทำปศุสัตว์ เลี้ยงกบ แพะ หมู
- สุขอนามัย ชาวบ้านบางส่วนยังคงใช้ยาสมุนไพรพื้นบ้านอยู่พอสมควร และมีหมอสุมไพรในหมู่บ้านเป็นผู้รักษาโดยมีความรู้มาจากสมัยที่ชาวบ้านเข้าร่วมกลุ่มคอมมิวนิสต์ในป่า กลุ่มของหมอเหล่านี้มีความสามารถในการรักษาด้วยวิธีฝังเข็ม และสามารถผ่าตัดเล็กๆเช่นไส้ติ่ง หรือเข้าเฝือกได้
- วัฒนธรรมประเพณี มีประเพณีเกี่ยวกับการบูชาผี หรือเจ้าที่ เช่น พิธีแห่ส่งของสะเดาะเคราะห์ แก่ผีसाง เทวดา เจ้าพ่อหมู่บ้าน ในช่วงสงกรานต์ และ พิธีแรกไร่ เพื่อเสี่ยงทายผลผลิตของพืชไร่ก่อนที่จะปลูกโดยผู้ทำพิธีจะเป็นหมอมือประจำหมู่บ้าน จะทำพิธีดูตุ๋ (เหล่าที่ทำมาจากข้าวบรรจุอยู่ในไหและใช้ไม้ไผ่ที่มีรูเป็นหลอดดูดู) เพื่อเสี่ยงทาย แต่พิธีนี้ได้สูญหายไป4-5 ปีแล้ว ส่วนประเพณีที่ยังคงสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ระบำเกี่ยวข้าว, ประเพณี ตีพริ ซึ่งจะใช้แสดงต่องานเทศกาลต่างๆในการแสดงนั้นจะมีการเล่นและร้องสด ในปัจจุบันประเพณีและวัฒนธรรมเหล่านี้กำลังจะสูญหายไป ผู้อำนวยการโรงเรียนจึงมีนโยบายให้เด็กในชุมชนเรียนรู้เพื่อสืบทอดต่อไป